

М.М. Назар,

кандидат психологічних наук

(Інститут психології ім. Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, м. Київ)

Підвищення ефективності працевлаштування в процесі інтернет-тренінгів

На основі проведеного дослідження робиться висновок про наявність значного потенціалу для психологічних досліджень у мережі інтернет для визначення впливу особистості авторів інтернет-сайтів на особистісні особливості тих, хто навчається, під час інтернет-тренінгів з підвищення ефективності працевлаштування.

Ключові слова: працевлаштування, мережа інтернету, інтернет-тренінг, психологічні дослідження.

Важливим напрямом вивчення психологічного впливу користування інтернетом є аналіз потенціалу психологічних досліджень, що проводяться безпосередньо в самій мережі. Актуальність подібних досліджень вже відмічена західними авторами. Зокрема, Douglas A. Bernstein є автором гідю з “психології інтернету” [7] – збірки короткого опису психологічних досліджень, проведених у мережі. Michael H. Birnbaum у своєму довіднику [11] розбирає психологічні експерименти, що проведені в інтернеті, наводячи велику кількість електронних посилань і технічних деталей. Jaune Gackebach [12] розглядає найрізноманітніші сфери, пов’язані з психологічним впливом користування інтернетом, зокрема, психологічне консультування, особливості інтернет-спілкування, зайнятість населення та працевлаштування тощо. John Mueller [10] включає до сфери психологічних досліджень в інтернеті “Світову Павутину” (www), електронну пошту, кімнати чату, віртуальні мета-світи, роботу в мережі інтернету, акцентуючи увагу на необхідності подальшого розвитку психологічних досліджень у мережі.

Особливої важливості набуває дослідження можливостей використання інтернету у сфері навчання та працевлаштування [9].

Метою статті є розкриття потенціалу психологічних досліджень і групової роботи в інтернеті для визначення впливу особистості авторів інтернет-сайтів на самоактуалізацію тих, хто навчається, під час інтернет-тренінгів з підвищення ефективності працевлаштування.

Можна погодитися з І.М. Розіною та іншими авторами [4; 6; 9], які вважають, що поряд із використанням інтернету в дослідженнях з традиційних гуманітарних наук, таких як психологія, лінгвістика, педагогіка, порівняно новими напрямками, які набувають дедалі більшої популярності, є дослідження на стику різних наук, а також проблемних сфер діяльності людини в інтернеті – так звані on-line research, тобто онлайн-дослідження (найактивніше вони проводяться в Німеччині), computer-mediated communication (комп’ютерно-опосередкована комунікація), іноді computer support collaborative work (спільна робота за підтримкою комп’ютера) або Human-Computer Interaction (людино-комп’ютерна взаємодія), Communication Science (комунікативістика). Останні найчастіше здійснюються у США.

Інтернет, стверджує О.Є. Жичкіна [1], – це досить гнучкий інструмент психологічного дослідження, і в деяких випадках проводити його через інтернет значно зручніше, ніж традиційними способами. На думку автора, зараз актуально

звернути увагу на можливості рекрутування респондентів через мережу інтернет для подолання можливого зсуву вибірки, а також розглядати характеристики середовища інтернет-спілкування, що дозволяють мінімізувати зсув вибірки при рекрутуванні респондентів.

У будь-якому разі мережа інтернет як середовище для проведення досліджень, навчання і працевлаштування стала освоюватися психологами відносно недавно [1; 8]. Психологія вона приваблива, оскільки надає ряд переваг порівняно з традиційними способами проведення досліджень і групової роботи, а саме:

1) економія часу, засобів, людських та інших ресурсів. Чинник “економії ресурсів”, звичайно, є ключовим при прийнятті рішення про проведення експерименту в мережі інтернет;

2) можливість набрати більшу кількість досліджуваних, що забезпечує і більшу точність статистичних висновків;

3) розширення вибірки порівняно з традиційними формами, що дозволяє знизити вплив культурно-специфічних чинників і дає можливість упевненіше узагальнювати результати дослідження. Іноді проведення дослідження в мережі – це єдиний спосіб набрати необхідну кількість досліджуваних з цільової сукупності. Тут простіше знайти специфічну групу досліджуваних, що є

важкодоступною у звичайних умовах, наприклад, досліджувати маргінальні соціальні групи;

4) легкість зміни методично-го інструментарію на етапі його розробки та апробації;

5) наближеність експериментальної ситуації до умов, в яких перебуває досліджуваний, що забезпечує велику екологічну валідність;

6) зниження впливу експериментатора;

7) можливість надання індивідуального зворотного зв'язку безпосередньо після проходження тестування або опитування, що є додатковим чинником залучення досліджуваних;

8) дослідження в інтернеті більш відверті, що знижує спотворення даних під впливом чинника соціальної бажаності, – наприклад, при опитуваннях з використанням електронної пошти виявляється менша потреба у схваленні, ніж при традиційних дослідженнях; при відповідях на відкриті питання електронною поштою досліджувані дають більш докладну й розгорнуту інформацію;

9) поява додаткових можливостей програмного контролю за виконанням завдань, що дозволяє розв'язати проблему неповних відповідей, їх формату та послідовності виконання завдань [1; 5; 11].

Разом із тим психологічні дослідження й групова робота, що проводяться в мережі інтернет, мають і очевидні вади. Це пов'язане перш за все з такою особливістю інтернету, як анонімність користувачів, що може спричинити зниження контролю за поведінкою досліджуваних. Досліджуваний може давати випадкові відповіді на запитання, а також є імовірність перекручення ним інформації про себе, особливо соціально-демографічної. Ці чинники можуть призвести до викривлення результатів дослідження. З метою уточнення даних іноді, по можливості, рекомендується використовувати такі процедури: одночасне проведення досліджень традиційними способами і в мережі інтернет з подальшим порівнянням їх результатів; порівняння результатів, одержаних в мережі інтернет, з теоретичними уявленнями і даними інших досліджень; попередження неодноразової участі досліджуваних в одному

дослідженні; врахування впливу особливостей призначеної для користувача апаратно-програмної бази (монітору, браузеру) на сприйняття стимульного матеріалу; можливості досліджуваного при проходженні дослідження в інтернеті поставити експериментатору питання про виконання завдання та чітко зрозуміти інструкції [1; 8; 10].

Ефективними способами формування вибірки для досліджень і групової роботи в інтернеті є: 1) розміщення опитувальника на одному з популярних інтернет-сайтів з достатньо різномірною аудиторією; 2) реєстрація дослідження в пошукових машинах; 3) анонсування дослідження на інтернет-форумах, що повинне бути неодмінно персоналізованим, і якщо дослідження проводиться організацією, то від її імені бажано виступити представнику, якому можуть бути адресовані запитання в ході дослідження; 4) анонсування дослідження через списки розсилки відповідної тематики; 5) індивідуалізована, авторизована розсилка запрошень (які інакше будуть сприйняті як спам – небажана рекламна кореспонденція) на участь в психологічному дослідженні електронною поштою [1; 10].

Дослідження та групова робота в інтернеті привертають і привертатимуть дослідників своєю зручністю. Кількість таких досліджень, інтернет-тренінгів та вебінарів (онлайн-семінарів) поки що невелика, проте вона дуже швидко зростає [1; 7; 8].

Розглядаючи питання надійності та валідності психологічних досліджень, онлайн-консультувань тощо, які проводяться через мережу інтернет, дослідники приходять до висновку, що надійність і валідність подібних робіт не нижчі порівняно з аналогічними дослідженнями, які проводяться традиційними способами [2; 3; 5].

Можна з усе більшою впевненістю стверджувати, що психологічні дослідження та групова робота, які проводяться у мережі інтернет, є зручними, мають потужний емпіричний потенціал, достатньо високу достовірність та ефективність.

У нашому випадку визначався потенціал психологічних дослід-

жень і групової роботи в мережі інтернет для виявлення впливу особистості авторів інтернет-сайтів на самоактуалізацію тих осіб з вибірки постійних учасників цих інтернет-сайтів, які навчаються в процесі інтернет-тренінгів з підвищення ефективності працевлаштування.

Для проведення емпіричної частини дослідження була необхідна участь авторів інтернет-сайтів, які їх створили та адмініструють, тобто організують зміст цих сайтів, а також здійснюють інтернет-спілкування з їхніми постійними користувачами, використовуючи відповідні технічні засоби (інтернет-форуми, інтернет-пейджери, чати, електронну пошту тощо). Автори інтернет-сайтів були знайдені через інтернет, для чого були використані сучасні пошукові системи (Google, Yandex тощо), а потім їм було запропоновано взяти участь у дослідженні на добровільних засадах, використовуючи мотивацію до самопізнання (було повідомлено, що дослідження дасть їм змогу краще пізнати особистісні особливості, що сприяють працевлаштуванню, та використання мережі інтернет) і “здійснення соціально позитивних вчинків” (було повідомлено, що дослідження сприятиме глибшому пізнанню психології користувачів мережі інтернет і розвитку віртуального середовища, яке нині активно використовується). Відбір авторів інтернет-сайтів, які могли взяти участь у дослідженні, здійснювався за наявності в них інтернет-сайту, що складається як мінімум з однієї інтернет-сторінки, форуму і посилання на електронну адресу, та можливості мати чат, інтернет-пейджер тощо.

Для реалізації психологічного дослідження групової роботи в мережі інтернет з постійними користувачами цих інтернет-сайтів було також необхідно, щоб кожний з цих користувачів відвідував відповідні сайти та спілкувався на них з допомогою технічних засобів інтернет-спілкування регулярно (не рідше ніж раз на три доби), що перевірялося спеціальним запитом досліджуваних перед початком дослідження.

Дослідження психологічних особливостей, що сприяють само-

актуалізації (серед яких були виділені здатність суб'єкта жити сьогоднішнім моментом свого життя у всій його повноті, відчуття цілісності свого життя, незалежність цінностей і поведінки суб'єкта від дії ззовні, креативність тощо), у авторів інтернет-сайтів та в їхніх постійних користувачів відбувалося дистанційно, тобто на інтернет-сайтах досліджуваних авторів подавалися електронні посилання на анкету для збору особистих даних і методики дослідження – тест самоактуалізації особистості (CAT) та опитувальник Джонсона, що були розміщені на відповідному інтернет-сайті.

Процедури первинної обробки даних учасників інтернет-тренінгів з підвищення ефективності працевлаштування були повністю автоматизовані і здійснювалися на рівні веб-браузера. Так само автоматизовано здійснювалися видача результатів для досліджуваних у зручному для них вигляді та запис отриманих результатів у спеціальну інформаційну базу даних для подальшого їх аналізу.

Дослідження з допомогою зазначених методик було реалізоване з використанням електронних технологій, що потребувало роботи з комп'ютером і мережею інтернет.

Емпіричне дослідження здійснювалося протягом шести місяців і складалося з п'яти "зрізів", що охоплювали п'ять етапів групової роботи – три констатувальних і два формувальних етапи (відповідні інтернет-тренінги з підвищення ефективності працевлаштування), що послідовно реалізовувалися у часі через кожні півтора місяці.

Для виявлення впливу особистості авторів інтернет-сайтів на самоактуалізацію тих, хто навчається (з вибірки постійних учасників інтернет-сайтів), дані, які були отримані після проведення групової роботи, аналізувалися з допомогою методів математичної статистики. Найявність відповідних кореляцій була виявлена в переважній більшості учасників інтернет-тренінгів з підвищення ефективності працевлаштування.

Таким чином, встановлено, що психологічні дослідження в мережі

інтернет мають великий потенціал для визначення впливу особистості авторів інтернет-сайтів на самоактуалізацію тих, хто навчається, під час інтернет-тренінгів, а також значний потенціал для здійснення інтернет-тренінгів з підвищення ефективності працевлаштування.

Список використаних джерел

1. Жичкина А.Е. О возможностях психологических исследований в сети Интернет / А.Е. Жичкина // Психологический журнал. – 2000. – Т. 21, № 2. – С. 75–78.
2. Мышенкова Е.С. Гендерные и возрастные аспекты использования Интернет / Е.С. Мышенкова. – Минск : БГУ, 2000. – Режим доступа : http://flogiston.ru/articles/social/int_gender.
3. Пережогин Л.О. Интернет-аддикция в подростковой среде / Л.О. Пережогин. – М. : ГНЦ соц. и судеб. психиатрии им. В.П. Сербского, 2004. – Режим доступа : <http://www.rusmedserv.com/psychsex/mai003.htm>.
4. Розина И.Н. Интернет-сообщество специалистов в области коммуникации / И.Н. Розина // Новые инфокоммуникационные технологии в социально-гуманитарных науках и образовании: современное состояние, проблемы, перспективы развития : материалы междунар. интернет-конф., 15 янв. – 29 марта 2002 г. – М. : Ин-т "Откр. об-во" ; Логос, 2003. – Режим доступа : http://www.auditorium.ru/conf/conf_fulltext/rozina.htm.
5. Сатин Д.К. Интернет как среда проведения психологических исследований / Д.К. Сатин // 2-ая Российская науч.-практ. конф. по экологической психологии (Москва, 12–14 апр. 2000 г.) : тезисы. – М. : Экопсицентр РОСС, 2000. – С. 262.
6. Форман Н. Использование виртуальной реальности в психологических исследованиях / Н. Форман, П. Вильсон // Психологический журнал. – 1996. – Т. 17, № 2. – С. 64–79.
7. Bernstein D.A. Psychology Internet Guide / Douglas A. Bernstein. – [5th ed.]. – Boston : Houghton Mifflin Comp., 1998. – 261 p.
8. Handbook of Research Methods in Industrial and Organizational Psychology (Blackwell Handbooks of Research Methods in Psychology) / ed. by Steven G. Rogelberg. – Malden : Wiley-Blackwell Ltd., 2005. – 536 p.
9. Joinson A.N. Understanding the Psychology of Internet Behaviour: Virtual

Worlds, Real Lives / Adam N. Joinson. – New York : Palgrave Macmillan, 2003. – 224 p.

10. Mueller J. Review Essay: The Psychology of the Internet by Patricia M. Wallace / John Mueller // International Electronic Journal For Leadership in Learning. – 2000. – V. 4, № 3. – Режим доступа : <http://www.ucalgary.ca/~iejll/volume4/mueller.html>.
11. Psychological Experiments on the Internet / ed. by Michael H. Birnbaum. – [1st ed.]. – San Diego : Academic Press, 2000. – 317 p.
12. Psychology and the Internet: Intrapersonal, Interpersonal, and Transpersonal Implications / ed. by Jayne Gackebach. – [2nd ed.]. – San Diego : Academic Press, 2006. – 392 p.

У Центральному будинку офіцерів Збройних сил України 10 жовтня 2012 року відбувся Конгрес роботодавців м. Києва, організатором якого виступив Київський міський центр зайнятості. Метою заходу було підвищення професійної компетентності фахівців кадрової справи та їх обізнаності щодо нововведень до Закону України "Про зайнятость населення", який набере чинності з 1 січня 2013 року, а також залучення до співпраці з Київським міським центром зайнятості роботодавців – потенційних партнерів у питаннях забезпечення зайнятості через працевлаштування на заявлені роботодавцем вакансії.

У Конгресі взяло участь більше 900 роботодавців, серед яких були соціальні партнери Київського міського центру зайнятості – Київське міське відділення Фонду соціального захисту інвалідів України, Київський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служба у справах дітей КМДА, Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, Університет економіки та права «Крок», навчовий комбінат "Славутич", Національний авіаційний університет та інші.

У програмі заходу відбулися тренінг-семінар зі слайдовою презентацією для представників кадрових служб за темою "Кадрова справа – законодавчі новації 2012 року, що мають знати працівники кадрової служби" та тренінг-семінар "Ідеальний кандидат: хто він?". Було презентовано спільний проект "Управління знаннями компанії" у рамках соціального партнерства з Державною службою зайнятості.

Актори театру-студії "Чорний квадрат" провели театралізовану презентацію роботи служби у "Віртуальному центрі зайнятості". Було продемонстровано п'ять сцен, які ознайомили глядачів із основними послугами для роботодавців: вивчення кадрових потреб роботодавця, підбір та профвідбір працівників за вимогами роботодавця, професійне навчання претендентів на замовлення роботодавця, проведення конкурсного відбору, вирішення кадрових потреб роботодавця, у тому числі за кошти Фонду.